

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

F.Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası

Aşiq Pəri irsinə məhəbbətlə

Mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı - 2016

Tərtibçi:

**Ruhiyyə Məmmədli
Nuranə Əhədova**

Redaktor:

Səməd Məlikzadə

**İxtisas redaktoru
və buraxılışa məsul:**

**Şəhla Qəmbərova
Əməkdar Mədəniyyət işçisi**

Aşıq Pəri irsinə məhəbbətlə: metodiki vəsait /tərt. ed. Ruhiiyyə Məmmədli, N. Əhədova, red. S.Məlikzadə, ix. red. və bur. məsul Ş.Qəmbərova. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası. - Bakı, 2016.- 30 s.

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2016.

Tərtibçidən

Aşıq sənəti dədə-babalarımızdan miras qalma, həm də bir folklor növü tək ən önəmli milli dəyərlərimizdən biridir. Bu sənətin ölməzliyi, həmişə yaşarlığı ondan irəli gəlir ki, bu sənətdə atalar sözləri, xalq deyimləri, saz havaları, söyləmələr-deyişmələr yaddaşlarda qalır, hafizələrdən-hafizələrə köçür, üstündən min illər keçməsinə baxmayaraq öz tərəvətini olduğu kimi saxlayır. Öz tərəvətini bu gün də ilk gündü tək qoruyub saxlayan aşıqlarımızdan biri də Aşıq Pəridir. Aşıq sənətində Aşıq Pərinin öz naxışı var. Aşıq Pərinin bənzərsizliyi onun təkrarsız bir sənətkar, öz dövründə aşıq şeirinin ilhamvericilərindən biri olmasındadır. Həqiqət carçısı olan Aşıq Pəri həsrət-hicran nəğməkarı tək zamanın məngənəsində sıxılsa da, özünü küskün, köməksiz bir Allah bəndəsi kimi aparmır. Ona hörmət göstərənləri Aşıq Pəri doğruluq, ədalət, insana hörmət, təmiz məhəbbət və səmimi dostluq hislərini dərinədən ifadə edən ahəngdar şeirləri ilə ruhlandırır. Aşıq Pəri sənət zirvəsinə təkə yüksəlmiş, həm də yüksəldir. Onun yaradıcılığında gözəl bənzətmələr, hikmətli kəlamlar, xalq ifadə və deyimləri, atalar sözü və məsəlləri yerli-yerində işləndiyindən qoşma və gəraylılarda bədiiliyi, axıcılığı, rəvanlığı artırır, beyt və misraları xalq dilinə, canlı danışq dilinə daha da yaxınlaşdırır. Aşıq Pərinin yazdığı qoşma və gəraylılar, deyishmələr həssas qəlbədən qopub gələn lirik şeirlərdir, birbirindən gözəl incilərdir. Bu gözəl xüsusiyyətlərə malik olan Aşıq Pərinin 205 illik yubileyi ərəfəsində onun yaradıcılığından bəhs edən metodiki vəsaiti işləməyi F.Köçərli adına RUK-sının elmi metodika şöbəsi olaraq özümüzə borc bildik. Kitabxanaçılar Aşıq Pəri yaradıcılığını oxuculara daha dəqiq çatdırmaq məqsədilə bu vəsait yazılmışdır. Vəsait iki hissədən ibarətdir. I hissə: Aşıq

Pərinin həyat və yaradıcılığından, II hissə: yubiley tədbirlərinin keçirilməsindən bəhs edir.

Aşıqlər aşıqi Aşiq Pəri

Xalqımızın qəhrəmanlıq və mədəniyyət tarixində Azərbaycan qadınlarının öz şöhrəti, öz şərəfli yeri var. “Kitabi Dədə Qorqud” qəhrəmanı igid Buğaca süd verən ananın, Qoç Koroğlunun sadıq Nigarının, Nəbinin Həcərinin, xalqımızın keçmiş müdrik hökmdarı Nüşabənin, tədbirli dövlət xadimi Sara Xatunun dayandığı ucalıqdı bu yer...

Mədəniyyətimizin önəmli bir qolunun aşiq-ozan sənətkarlığında da qadınlarımız bax, belə bir ucalıqda dayanır, belə bir ucalıqda yaşayır... Ona görə yaşayırlar ki, Qorqudun yaşadı olan sazı, sözü yaşadıblar. Bu saz və söz sahibləri olan nənələrimiz çox zəngin ədəbi irs qoyub getmişlər. Belə dəyərlı xanımlarımızın sırasında duran, Xan Arazın xan qızı kimi doğulan, təbi ilahi vergidən gələn, bədahətən şeirlər deyən Aşiq Pəri Azərbaycan aşiq şeirinin ən görkəmli nümayəndələrindən biri, qadın aşiq sənətinin isə yaradıcısı və banisidir. Aşiq Pəri 1811-ci ildə Cəbrayılın Maralyan kəndində anadan olub. Məktəbi bitirdikdən sonra aşiq şeri ilə maraqlanmağa başlayıb. Qısa zaman içində onun şan-şöhrəti hər yana yayılıb və öz dövrünün aşıqlarının diqqətini özünə çəkib. Təxminən 1830-cu ildə Aşiq Pəri Şuşaya köçüb və ömrünün sonuna qədər burada yaşayıb. Firidun bəy Köçərli onun bilikli, gözəl bir xanım olduğunu yazır. Aşiq Pəri kamil söz ustası idi. Onun deyişmələri sənətkarlıq baxımından seçilən, sevilən poeziya nümunələri kimi daim yaşayır. Aşiq Pəri bir Azərbaycan aşığı, qadın aşıqlarımızın banisi olmaq faktından əlavə, həm də Azərbaycan qadını adının ləyaqətli daşıyıcılarından olmuşdur. Aşiq Pəri poeziyasının dili rəvan, axıcı və xoşagələndir. Onun şeirlərində insanlarda insanlığı

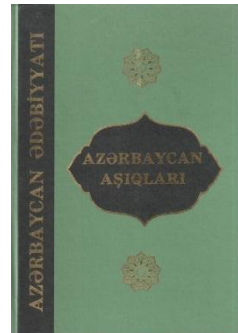
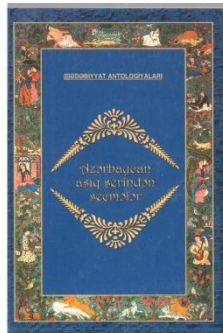
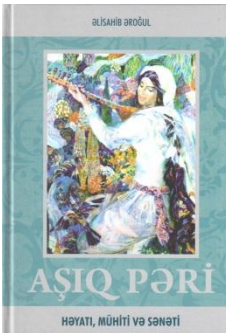
yaşatmaq, paklığa, təmizliyə, düzlüyə, mənəvi gözəlliyə çağırış notları var. Aşıq Pərinin həyatının maraqlı cəhətlərdən biri də odur ki, özündən öndəki ustad aşıqlar kimi o da özü haqqında dastan yaradan ünlü sənətkarlardandır. Aşıq Pəri aşiq məclislərində böyük hörmətə sahib olub. Şairlər onun gözəlliyini öz şeirlərində vəsf etmişlər. Aşıq Pəri Mirzə Həsən bəy Mirzə, Kərbəlayı Abdulla Canızadə, Cəfərqulu xan Nəva, Məhəmməd bəy Aşıq və s. aşıqlarla və şairlərlə deyişmiş, bu deyişmələrin hamısında uğur qazanmışdır. Gözəl şeirləri və hazırcavablığı ilə Aşıq Pəri az bir zamanda Qarabağ şairlərinin diqqətini cəlb etmiş, tez-tez Şuşada keçirilən şeir məclislərinin iştirakçısı olmuşdur. Aşıq Pəri təxminən 1847-ci ildə Şuşa şəhərində vəfat etmişdir. Aşıq Pəri çox qısa, 35 il yaşamış, ancaq mənəvi bir ömür sürmüşdür.

Puç dünya, səndə bir yarıyan hanı?
Günbəgün artırdı şövkəti, şanı,
Tiflisin sağ əli, sərdarın canı,
Viran qoyub Dağıstanı, neylədin?

Aşıq Pərinin yazdığı əsərlərin az hissəsi bizə gəlib çatıb. Əlimizdə olanları da diqqətlə nəzərdən keçirdikdə Azərbaycan poeziyasında öz yeri olan Aşıq Pərinin bədii portreti aydın görünür. Bir məsələyə tam əminlik ki, onun adı həmişə yaşamaqdadır. Azərbaycan qadınlarının aşiq sənətinə meyl edənlərin təşəbbüsü ilə uzun illər respublikamızda “Aşıq Pəri” məclisi fəaliyyət göstərirdi. Məclis üzvləri “Aşıq Pəri” ədəbi irsini ləyaqətlə qoruyaraq bu unudulmaz xanımın adını öz yaradıcılıqlarında yaşatmağa və tanıtmaya çalışırdılar. Aşıqlıq Dədə Qorqudan və sonra onun davamçıları olan Aşıq Nəcəfdən, Aşıq Ələsgərdən, Aşıq Alıdan, Aşıq Pəridən bizə yadigardır. Yadigarları isə öz adına və yaradıcılığına layiq qorumaq bizlərin borcudur.

Aşıq Pəri irsinə məhəbbətlə

Bu il Aşıq Pərinin 205 illik yubileyidir. Aşıq Pəri böyük simadır və onun yubileyinin geniş miqyasda, çox yüksək səviyyədə qeyd olunması olduqca vacibdir. Bu münasibətlə respublikamızın hər bir müəssisəsində kitabxanalarda, məktəblərdə, lisey və gimnaziyalarda bir sözlə aşıq sənətinə qiymət verən dövlət müəssisələrində tədbirlər planı hazırlanmışdır. Belə tədbirlərin siyahısına kitab sərgisi, oxucu konfransı, aşıq sənəti ilə bağlı kitab müzakirəsi, şeir, rəsm müsabiqəsi, ədəbi-bədii gecəni və başqa tədbirləri daxil etmək olar. Kitabxanada Aşıq Pəriyə həsr olunmuş keçiriləcək bütün tədbirlərdə kitab sərgisi təşkil olunmalıdır. Sərgi müxtəlif başlıqlar altında ola bilər. Məsələn: “Aşıq Pəri irsinə məhəbbətlə” “Aşıqlar aşıqi Aşıq Pəri”, “Qarabağın ilk qadın şairi Aşıq Pəri”, “Azad ruhlu Aşıq Pəri”, “Saz-Söz sərvətimizin keşiyində”, “Sazın əbədiyyət yolu”, “Saz-söz ustadı Aşıq Pəri”, “Xatirələrdə yaşayan sənətkar - Aşıq Pəri” və s. Sərgidə görkəmli şəxsiyyətlərin Aşıq Pəri haqqında söylədikləri sitatlar da yer alır.

Görkəmli şəxsiyyətlərin Aşiq Pəri haqqında söylədikləri:

Aşiq Pəri Şuşaya gələr-gəlməz Qarabağın gözə görünən, tanınmış şairləri arasında böyük hörmətə nail olmuş, bütün şeir və ədəbi məclislərində sayılmışdır. O, dərin düşüncəsinə, rəvan təbli və hazırcavablığına görə müasirləri arasında izzət sahibi idi.

***Əlabbas Müznib**
Ədəbiyyatşünas*

Aşiq Pəri sadə xalq dilində, əsasən aşiq səpgisində yazmışdır. Aşiq Pəri şair olmaqdan ziyadə xalq aşığıdır. Deyişmələrində şair öz dövrünün hünərli və cəsarətli qadını kimi diqqəti cəlb edir.

***Salman Mumtaz**
Ədəbiyyatşünas alim*

Aşiq Pərinin hər şeiri ədəbi mühitdə dərhal əks-səda tapmış, bir neçə yeni şeir və deyişmənin yaranmasına səbəb olmuşdur. Azad sevgi tərənnümü, nikbin ruh, sadə üslub və başqa bu kimi xüsusiyyətlər Aşiq Pərinin yaradıcılığının əsas məziyyətlərindəndir.

***Fuad Qasımzadə**
Filosof*

“... Aşiq Pəri o zamankı savadlı və təhsil görmüş ədəbi simaların diqqət mərkəzində dayanırdı. Onun üstünə hər tərəfdən mənsum və mənsum məktublar axışıb gəlirdi. Şairə də öz növbəsində ona hörmət göstərənləri özünün doğruluq, ədalət, insana hörmət, təmiz məhəbbət və səmimi dostluq hislərini dərinləndirən ifadə edən ahəngdar şeirlərilə ruhlandırır”. ”.

Aşıq Pəri zahirən də, daxilən də çox gözəl, mənəviyyatca zəngin, geniş dünyagörüşlü bir xanım olub. Onun hüsnü-camalını tərif edən qoşmalar, gəraylılar yazılıb.

Firidun bəy Köçərli
Ədəbiyyatşünas

Aşıq şeirinin ilhamvericilərindən biri sayılan Aşıq Pəri zəmanəsinin çox ağıllı, savadlı və hazırcavab adamlarından olmuşdur. O, yeri gəldikcə klassik və xalq şeirlərindən, atalar sözü və hikmətli sözlərdən məharətlə istifadə etmişdir. Həyatilik və səmimilik onun şeirinin əsas xüsusiyyətlərindəndir.

Əşraf Mehdiyev
Fəlsəfə elmləri namizədi

Aşıq Pərinin yaradıcılıq irsi ədəbiyyat xəzinəmizdə inci kimi qiymətlidir. Aşıq Pəri beynəlmiləlçi sənətkar idi. Aşıq Pəri öz lirik şeirlərini yüksək sənətkarlıqla oxuyaraq xalqın əxlaqına nəcib duyğular aşılamışdır. Aşıq Pərinin simasında ölməz şeir, rəvan musiqi, gözəl rəqs, ülvə bir gözəllik birləşmişdi.

Tariyel Abbash
Ədəbiyyatşünas

Əsərlərində saf sevgi, təmiz və ülvə hissləri heyranlıqla tərənnüm edən, insanı yüksək bəşəri duyğular carçısı kimi təsvir edən, ona inanan Pərinin şeirlərində şəxsi kədərdən başqa el dərdi, zəmanəsinin, dövrünün vəfasızlığından, dünyanın etibarsızlığından şikayət də güclüdür Aşıq Pərinin yaddaş vulkanlarına davam gətirəcək, əsrlər boyu yaşayacaq, saraya bənzəyən şeirlərində ifadələr qızıl kərpiclərdir. Və elə bunlar da oxucuya sonsuz mənəvi zövq, estetik duyğular bəxş edir.

Əlisahib Əroğul
Yazıçı, publisist

Aşiq Pəri eşidilməmiş bir gözəlliyə malik olan, deyişmələri, hazırcavabcasına dediyi şeirləri ilə diqqəti cəlb edən, istedadlı şairlərlə şeirləşmədə həmişə müvəffəqiyyət qazanan, qadın aşiq sənətinin yaradıcısı və banisidir.

A. Berje

Alman şərqşünası

Aşiq Pəri haqqında düşünmək, bir daha aşiq yaradıcılığı və qoşma haqqında düşünmək deməkdir. Onun yaradıcılığını araşdırıb öyrənmək XIX əsr aşiq ədəbiyyatının yenidən öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi deməkdir. Aşiq Pəri Azərbaycan qadınının ümumiləşmiş simvoluna çevrilərək aşiq-şair qadın estafetini şərəflə daşımışdır.

Tamella Quluzadə

Filoloq

“Aşiq Pəri pərirüsar, fəriştəxəsal, sahibicamal, sahibitəb bir qadın imiş. Nikbin ruh, azad sevgi, sadə üslub Pəri yaradıcılığının əsas məziyyətlərindəndir.”

Məhəmməd ağa Müctəhidzadə

Təzkirəçi

Aşiq Pəri sözü üzə deməkdən qorxmayan, cəsur təbiətli, mərd insan, zəmanəsinin əzablarına, hüquqsuzluğuna sinə gərən, şeir-sənət vurğunu olan, yaradıcılığında xalq ruhunu yaşadan bir şair kimi diqqəti cəlb edir və hörmətlə xatırlanır.

Sadiq Şükürov

Filologiya elmləri namizədi

Aşıq Pəri yaradıcılığından bəhs edən oxucu konfransı:

Kitabxanaçı konfransın keçirilməsi üçün qabaqcadan plan hazırlamalıdır. O, planda keçiriləcək tədbirin adını, giriş sözü və eləcə də çıxış edəcək başqa şəxslərin adlarını göstərməlidir. Konfransın mükəmməliyini həyata keçirmək məqsədilə sərgi, tövsiyə siyahıları, kitabxana plakatları, çarxlı video slaydların nümayişi nəzərdə tutula bilər. Tədbirdən əvvəl elan hazırlanmalı, dəvətnamələr yazılmalıdır. Kitabxanaçı oxucularla fərdi iş prosesində konfransda çıxış etmək istəyənləri müəyyənləşdirməli, kimin hansı məsələ ətrafında çıxış edəcəyini öyrənməli, onlara lazımı məsləhətlər verməlidir. Bütün bunlarla yanaşı tədbirin harada və nə vaxt keçiriləcəyi də qeyd edilməlidir. Oxucu konfransı üçün fonda olan kitabların bir neçəsi seçilib ayrılmalı və məruzəçiyə hazırlaşmaq üçün həmin kitablar tövsiyə edilməlidir. Kitabxanaçı konfransda çıxış edəcək hər bir oxucunu kitabla təmin etməli və onların çıxışa hazır olub-olmadığını müəyyənləşdirməlidir. Yalnız bundan sonra konfransı keçirmək üçün vaxt təyin edib elan yazmaq olar. Oxucu konfransı - onun məqsədi və keçirilmə qaydası haqqında giriş sözündən, mövzu ətrafında kiçik məruzədən, oxucuların çıxışından və kitabxana rəhbərinin tədbirlə əlaqədar söylədiyi çıxışdan ibarət olur. Konfransın maraqlı keçməsi üçün Aşıqlar Birliyindən də nümayəndələr cəlb etmək olar. Əlbəttə, kitabxanaçı təşkil etdiyi hər bir tədbirdə özü də çıxış etməlidir. Oxucu konfransının gedişatı haqqında protokol yazılmalıdır ki, bu da bülleten buraxmaq üçün materialdan istifadə etməyə, kitabxana plakatu hazırlamağa, müəllifi oxucuların qeydləri ilə tanış etməyə imkan yaradır. Həmin protokol və məruzəçinin çıxışının mətni kitabxanada saxlanılmalıdır.

Kitabxanaçı: Əziz oxucular. Azərbaycan torpağı neçə-neçə şair qadınlar yetirib. Sənətsevər xalqımız onların əsərlərini yaddaşlarında yaşadıb, əsrlər boyu dillər əzbəri edib. Sənətkar ömrü cismani ölümdən sonra əsərlərində qalan ürəklərinin sözü, qəlblərinin duyumları ilə davam edir. Aşıq Pəriyə də belə bir tale qismət olub. Azərbaycanın aşiq və şair qadınları Məhsəti xanım Gəncəvi, Qürrətüleyi Zərrintac xanım Tahirə, Heyran xanım, Fatma xanım Kəminə, Xurşud Banu Natəvan... Özləri də adları qədər ecazkar olan sənət ulduzları sırasında yer alan Aşıq Pəri ədəbiyyat xəzinəmizdə inci kimi qiymətlidir. Onun ədəbi irsi tam şəkildə dövrümüzədək gəlib çatmamışdır. Aşıq Pərinin şeirləri ilk dəfə Mirzə Yusif Qarabağinin “Məcmueyi-divani-Vaqif və müasirini-digər” (1856) məcmuəsində, sonralar isə A.Berjenin tərtib etdiyi “Qafqaz və Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əşarına məcmuədir” (Leypsiq, 1867) kitabında dərc olunmuşdur. Əlimizdə əsasən qoşmaları var. Bu qoşmalar sadə və anlaşılıqlı bir dildə yazılmışdır:

Pərinin dərdi tüğyandı,
Sakin yeri Maralyandı.
Gülün qönçəsində yandı,
Bülbüllər əfqan eylədi-

deyəən, zəmanənin dərdlərini zülflərindən ayırdığı qara tellərlə sinəsində saz eləyib kədər dolu bir dillə oxuyan, sənət dünyamızda əbədi yaşarlıq səlahiyyəti alan Aşıq Pərinin namı anılmasaydı cərgə naqis görünərdi. Gəlin, oxucularımızın ifasında Aşıq Pəri yaradıcılığına nəzər salaq.

I Oxucu: El sənətini sevənlərin, bədii sözün xiridarlarının söylədiklərinə görə Aşıq Pəri Maralyan kəndindən pərvazlanmış, öz səsi, nəğməsi ilə ecazkar bülbül kimi ürəklərə yol taparaq sənət

Məcnununa çevrilmiş, Qarabağın musiqi, şeir, sənət məclislərinin bəzəyi olmuşdur. Müasirlərinin dilinin əzbəri olan Pəri şeirinin əsasını insani məhəbbət, haqsızlıqdan şikayət motivləri təşkil edir. Pəri aşiq şeirinin müxtəlif formalarında qələmini sınımış, bir-birindən gözəl incilər yaratmışdır.

Kitabxanaçı: Uşaqlar, bəs Aşiq Pərinin təbiətlə bağlı yazdığı qoşmaları haqqında nə söyləyə bilərsiniz?

II Oxucu: Çoxçalarlı zəngin aşiq poeziyamızın ədəbi poetik qaynaqlarından biri də insan gözünün ilk heyreti olan təbiətdir. Qadın aşıqlarımızın yaradıcılığında isə təbiətin tərənnümü və təsviri, real duyğuların və düşüncənin təbiətlə vəhdətdə verilməsi xüsusilə, daha qabarıq nəzərə çarpır. Bu qadın dünyasının, mənəvi aləminin təbiətlə oxşarlığı, dünyanın hardasa daha çox “qadın təbiətli” olması paralelliyi ilə bağlıdır. Aşiq Pərinin poeziyasında bu daha qabarıqdır. Bu poeziyada təbiət insanlaşır, təbiət insanın kədərinə şərik çıxır, insan təbiətin. Təbiət həm insan varlığının özünün, həm də onun duyğularının, daxili aləminin sığınacağına, mənəvi güman yerinə çevrilir. İnsanın ruhi və psixoloji aləminin ayrı-ayrı təbiət detalları ilə bənzətmədə verilməsi, insanın təbiətə, təbiətin insana metamarfozası qadın aşiq poeziyasının görünən tərəfidir:

Bir Pəri dil arasında qan ağlar
Çəkilib sinəmə düğünlü dağlar.
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Saralıb-sovulub güllər, ağlaram.

Kitabxanaçı: Ümumiyyətlə, dərin, səmimi məhəbbət Aşiq Pəri şeirlərinin ruhunu, canını təşkil edir. Aşiq Pərinin yaradıcılığına müraciət edən yazıçılarımız, ədəbiyyatşünaslarımız çoxdur. İndi

isə professor Əzizə Cəfərzadənin Aşiq Pəri haqqında yazdıqlarına oxucularımızın ifasında nəzər salaq:

III Oxucu: Aşiq Pəri olduqca gözəl, rəvan təbli, ağıllı və hazırcavab olmuşdur. Bu cəhətləriylə o, tezliklə Qarabağda yaşayan Cəfərqulu xan Nəva, Məhəmməd bəy Aşiq, Tüfeyli kimi yaradıcıların diqqətini cəlb etmişdir. Onlar Aşiq Pəri ilə deyişmiş, hər dəfə də ilahi qadın təbi qarşısında məğlub olmuşlar. Bu deyişmələrdə Aşiq Pəri rəqiblərini sözün qüdrəti, sətirlərin mənə tutumu ilə “məşhər ayağına çəkmişdir”. Onun gözəlliyi və təbi qarşısında məğlub olanlara sənətkar həmişə incə bir mənə ilə gülmüşdür.

IV Oxucu: (*Cəfərquluxan Nəvanın dilindən*):

Sən, ey Pəri, məlik pərvərdəsisən,
Həmişə deyirdik biz çəkər ona.
Nədən ötrü bizdən kənar gəzərsən,
Nə mane olubsan sərəsər ona?-

məzmunlu bəndinə qadın sənətçi belə cavab vermişdir:

Nə şayistə bu sözləri danışmaq?
Büsyardır mərdi-xidmətkar ona.
Saymırdın sultanı, xanı, paşanı,
Nə şah bir söz deyər, nə sərdar ona, - *deyə cavab vermişdir.*

Kitabxanaçı: Deyişmələrlə tanışlıq göstərir ki, Aşiq Pəri sözdən ustalıqla istifadə etmiş, hər kəlmənin yerini bilmişdir. Aşiq Pərinin şeirlərində saf məhəbbət, ana təbiət, ədalət, dostluq, gözəllik və s. keyfiyyətlər tərənnüm olunmuşdur. Onun şeirlərində poetik fiqur və bədii surətlərlə cilalanmışdır. O, xalq dilinin poetik imkanlarından ustalıqla istifadə etmişdir. Məsələn: Aşiq Pərinin “Oynaşır” adlı şeirini dinləsək, bunun şahidi olarıq.

V Oxucu: Katiblərin şahı dəftər içində,
Qələm ilə nazik əllər oynadır.
Fitnəli, fellisən, nazü qəmzəli,
Dəhanında şirin dillər oynadır.
Eşqinin əlindən gedərəm dada,
Dərdim olur gündən – günə ziyada,
Şiveyi-rəftarın düşəndə yada
Bağrımın başında millər oynadır.
Dad elərəm, haray naşı əlindən,
Yandı cigər eşq ataşı əlindən,
Mən nə deyim gözüm yaşı əlindən,
Üzüşür sonalar, göllər oynadır.
Adam var dolanır məkrin içində,
Adam var dolanır zikrin içində,
Sənin kamalında, fikrin içində,
Əcaib, qəraib hallar oynadır.
Pəriyəm, xalq ara olmuşam bacı,
Kimsənin kimsəyə yox ehtiyacı,
Bəlxü Buxaranın, Hindin xəracı,
Zənəxdanda siyah xallar oynadır.

Kitabxanaçı: Aşıq Pərinin bizə gəlib çatan şeirlərinin ümumi sayı 50-yə çatır. Bu şeirlərin bir qisminə zəmanədən, dünyanın zülmündən, insanların vəfasızlığından acı-acı gileylənilir. Dünyasını tez dəyişmiş sənətkarın şeirləri içərisində bayatı formalı incilər də xüsusi yer tutur. Bu bayatılardakı cinaslar, dərin mənə çalarları onları klassik bayatıların səviyyəsinə qaldırır. Aşıq Pəri şeirlərindən bir qisminə dövrün, zamanın zülmündən, vaxtsız acılardan şikayət motivləri əksini tapmışdır. Bu baxımdan

“Eylədin” adlı gəraylı da maraqlı doğurur. Gəlin, oxucumuzun ifasında bu gəraylıyı dinləyək.

VI Oxucu: Zalım şəcər dad əlindən,
Sən ha nahaq qan eylədin.
Zülmilə könlüm şəhrini,
Gör necə viran eylədin.
Saymadın sultanı, xanı,
Eyləyibsən nahaq qanı,
Badam kimi növcəvanı,
Yer ilə yeksan eylədin.
Necə qıydın gülzarına,
Pünhan keçən iqrarına,
Saldın yollar kənarına
Dörd yanı al qan eylədin.
Pərinin dərdi tüğyandı,
Sakin yeri Maralyandı,
Gülüm qonçasında yandı,
Bülbüllər fəqan eylədi.

Kitabxanaçı: Ədəbiyyatşünas Əliabbas Müznibin 1928-ci ildə qələmə aldığı “Aşiq Pəri və müasirləri” adlı kitabda yazıçı müstəqil araşdırmaçı kimi çox dəyərli faktları üzə çıxarmaqla Aşiq Pəri haqqında bir çox ziddiyyətli məqamlara və məlumatlara aydınlıq gətirmişdir. Lakin ədibin böyük çətinliklə toplayıb nəşr etdirdiyi bu kitab ərəb əlifbası ilə olduğundan sonrakı nəsillər ondan faydalana bilməmişdir.

Kitab müzakirəsinin keçirilməsi

Kitabxanada Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığını oxuculara daha yaxından tanımaq üçün tanınmış yazıçı-publisist Əlisahib Əroğulun “**Aşiq Pəri həyatı, mühiti və sənəti**” adlı kitabın müzakirəsinə keçirmək məqsəduyğundur. Bu müzakirəyə kitabın müəllifi Əlisahib Əroğulunu da dəvət etmək olar. Kitabxanaçı müzakirəyə bir həftə qabaqdan hazırlaşır. Müzakirənin əvvəlində

kitabxanaçı oxuculara Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığı haqqında ətraflı məlumat verir. Sonra isə yazıçı-publisist Əlisahib Əroğulun “**Aşiq Pəri həyatı, mühiti və sənəti**” adlı kitabının müzakirəsini keçirir.

Kitabxanaçı: Kitab “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evində 2014-cü ildə çap olunmuşdur. Kitab 200 səhifədən ibarətdir. Kitabda Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığı, gəraylı və qoşmaları, deyişmələri, Aşiq Pəri ədəbi-tarixi düşüncələri, Aşiq Pəriyə ithaf olunmuş şeirlər verilmişdir. Bu kitabda XIX əsrin birinci yarısında yaşayıb-yaratmış klassik qadın aşiq şeirinin banisi Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığından geniş söhbət açılır. Kitabda verilmiş Aşiq Pərinin Tufarqanlı Abbasla, Aşiq Valehin Zərnigar xanımı ilə və başqalarının deyişmələrinə nəzər alsaq, qadınların aşiq şeirinin, eləcə də heca vəzninin inkişafındakı rolunu aydın görmək olar. Onun cinas qafiyəli bayatısı buna misaldır.

Mən aşiq Maralyana,
Sən də gəl Maralyana.
Necəsən bir ah çəkim,
Dağlarda maral yana?

Nə qədər incə, obrazlı və təbiidir. Aşiq Pəri dərin düşüncəsinə, rəvan təbi və hazırcavablığına görə müasirləri arasında izzət sahibi idi. Kitabda da qeyd edildiyi kimi Aşiq Pəri cəsarətli, yeri gəldikdə kəskin danışmağı bacaran, o cümlədən yumşaq yumora malik, çox həssas qadın idi. Ondan yadigar qalan şeirləri oxuduqda bu bədii irsin bütün notlarında Aşiq Pərinin obrazı boylanır:

Mən Pəriyəm, eşqə zərəm, neyləyim?
Dərdi-dildən xəbərdaram, neyləyim?

Bu “neyləyim” sualının cavabını ömrü boyu axtaran Aşiq Pəri qoşmalarının birində çəkdiklərindən zinhara gələrək şəxsi həyatındakı təzadlardan şikayət edir. Müəllifin qeyd etdiyi kimi Aşiq Pəri zahirən deyib-gülsə də, içində şam kimi əriyirdi.

Müasirləri Aşıq Pərinin xətrini çox istəyirdi. Kitabda Şuşanın tanınmış şairlərindən biri olan, İbrahim Xəlil xanın nəvəsi Nəva təxəllüsü ilə şeirlər yazan Cəfərqulu xanın Aşıq Pəri ilə müntəzəm deyişməsi haqqında məlumat çoxdur. Dövrünün əksər şairlərinə qalib gələn Cəfərqulu xan bu deyişmələrin heç birində Aşıq Pərinə bağlaya bilməmişdir. Müəllif bildirir ki, Allah Pəriyə elə bir istedad və təb vermişdir ki, şeir onun sinəsində su kimi axırdı. O, məntiqi, ağıl, dərrakəsilə hamını valeh edirdi. Maraqlıdır ki, ona uduzan rəqibləri də bu məğlubiyyətdən qısqanclıq keçirmirdilər. Onlar Pəri kimi bir sənətkarın ətrafında olmağı, onunla şeirləşməyi özlərinə fəxr sanırdılar. Tanrı Aşıq Pərinə sanki Qarabağ ədəbi mühitinə düşünlümüş şəkildə göndərmişdi. O, həm zahiri gözəlliyi, həm istedadı ilə Qarabağ ədəbi mühitini öz ətrafında cəmləşdirmiş, sazla-sözün işığında onları valeh etmişdi. Kitabın II hissəsində böyük ədəbiyyatşünas alim F. Köçərlinin Aşıq Pəri haqqında söylədiyi kəlamlar yer almışdır. Məsələn: F. Köçərli 1903-cü ildə yazırdı: “Özünün ağıl və istedadı ilə çoxlarında heyrət doğuran gözəl və gənc şairə Aşıq Pəri o zamankı savadlı, təhsil görmüş ədəbi simaların diqqət mərkəzində dayanırdı.”

Ətrafında baş verən hadisələri özündə əks etdirən, aşıq-şairin səfərlərini əhatə edən və həyatından bəhs edən “Alı xan və Pəri xanım” adlı dastan meydana gəlmişdir. Bu dastan ayrı-ayrı bölgə aşıqlarının dilində əzbər olmuş, o vaxtlar xalq arasında geniş yayılmışdır. Hətta bu dastan 1842-ci ildə rus dilinə tərcümə də edilmişdir. F.Köçərlinin verdiyi məlumatdan görünür ki, Aşıq Pərinin bədii irsi vaxtı ilə toplanmış, lakin sonradan bu irs yenə itib batmışdır. Aşıq Pəri yaradıcılıq üslubu ilə bu sənətin əzəmətini bir daha təsdiqləyir, ona təzə rənglər, çalarlar qatır. O, daha çox şifahi xalq ədəbiyyatının ən geniş imkana malik, bədii yaradıcılığın təməl prinsiplərindən biri olan qoşma növündən geniş və məhəbbətlə istifadə etmişdir. Bu da onun sənətkarlıq fəaliyyətinin dolğun ifadəsinə, sosial problemlərin

qabardılmasına, insanın daxili aləminin hərtərəfli təsvirinə geniş yol açmış, real həyat səhnələrinin məharətlə təsvirinə imkan vermişdir.

Səhər-səhər doğan dan ulduzuyam,
Aşıqların söhbətiyəm sazıyam.
Adım Pəri, Hacı Sayad qızıyam,
Xəbər alsan, o Maralyan maralı.

O, sələflərinin yaradıcılığının ən dəyərli keyfiyyətlərindən təsirlənmiş, bəhrələnmişdir, onların ənənəsini davam etdirmişdir. Azərbaycan aşiq və şair qadınlarının poetik salnaməsini şəərəflə gələcək nəsillərə ötürmüşdür. Məhsətidən tutmuş Heyran xanıma qədər zərif qadın duyğularının, hisslərinin tərənnümü, ifadəsi Aşiq Pəridə də oxşardır, sanki onların davamıdır.

Mən sığındım məzar sandıq daşına,
Bir rəhm eylə gözdən axan yaşına.
Pəri deyər, dönnəm yarın başına,
Yaralıyam, mən başına döndüyüm.

Aşiq Pəri müasirləri Molla Pənah Vaqif, Qasım bəy Zakir, Molla Vəli Vidadi ilə deyişmişdir. Molla Pənah Vaqif ona bu mədhiyyəni yazmışdır:

Boyun sürəhidir, bədənin billur,
Gərdənin çəkilmiş minadan Pəri!
Sən ha bir tərlansan cüda düşmüşən,
Bir bölük yaşılbaş sonadan Pəri!

Aşiq Pərinin yaradıcılığından bəhs edən şeir müsabiqəsi

Aşiq Pərinin 205 illik yubileyi münasibətilə kitabxanada “Aşiq Pəri irsinə məhəbbətlə” adlı şeir müsabiqəsinin keçirilməsi də məqsədəuyğundur. Müsabiqə zamanı oxucular yubilyarın həyat və

yaradıcılığı ilə yaxından tanış olur, ən çox bəyəndikləri şeirlərini əzbərləyib, müsabiqəyə qatılırlar. Müsabiqəyə bir ay hazırlıq görülür. Şeir müsabiqəsinin əsasnaməsi hazırlanır. Əsasnamədə müsabiqənin məqsədi, iştirakçıların tərkibi, müsabiqənin təşkili və keçirilməsi haqqında məlumatlar, çıxışların dəyərləndirilməsi, mükafatlandırılma müddəaları göstərilir. Müsabiqə iştirakçılarına Aşıq Pərinin bir neçə şeirini təqdim edirik:

Baxtım

Nə müddətdir bu qəflətdən,
Oyanmırsan, qara baxtım.
Çəkdirdiyin əziyyətdən,
Usanmırsan, qara baxtım.
Atmısan ümmani-qəmə,
Gülünə etmişən aləmə,
Məni dərdə salıb yenə,
Dayanmırsan, qara baxtım.
Axıtdın sel tək qanıma,
Üzmüsən cavan canımı,
Almısan adü-sanımı,
Utanmırsan, qara baxtım?
Yaşayıram zəhmət ilə,
Çətinliklə, zillət ilə,
Sən Pəriyə hörmət ilə,
Dolanmırsan, qara baxtım.

Dilə sən

Eşitmişdik, qulluğuna yetişdik,
Gördük ki, düşmüşən dildən-dilə sən.
Unutmayıb müsəlmanlıq şərtini,
Matəm tutub bir insafa gələsən.

Bu işdə Qədirin varıdır payı,
Yetən kəslər ona deyir sevdəyi.
Aralığa düşüb məhərrəm ayı,
Layiq deyil onda deyib-güləsən.
Yaxşı yetər imamı fəryadına,
Belə işin ləzzəti nə, dadı nə?
Adam bildik biz də gəldik adına,
Adamlığı qanmayıbsan hələ sən.
Ey Pəri, təcil et sualında sən,
Nöqsan yetiribsən kəmalında sən,
İndi zurna çalmaq xəyalındasan,
Onu gərək axirətdə çalasan.

Mürşidi-kamildən dərşimi aldım

Mürşidi-kamildən dərşimi aldım,
Can götürüb bu meydana gəlmişəm.
Mürği-Səməndərin aşinasıyam,
Od tutuban yana-yana gəlmişəm.
Müxtəsər, nə deyim, naşısan, naşı!
Tutubdur yaxanı eşqin atası,
Bu tərifiqər zənənə nə yaraşı,
Həqq bilir ki, mən mərdana gəlmişəm.
Pünhanıda bir azarım var mənim,
Gözlər yolda, intizarım var mənim,
O kəlməndən xəridarım var mənim,
Sən sərrafsan, mən də kana gəlmişəm.
Zənbur olar şanda belə məkanda,
Çox ariflər mandə gənci-pünhanda,
Bülbül - abadanda, bayqu - viranda,
Əndəlibəm, gülüstana gəlmişəm.
Pərizadə əl götürməz canından,
Dərşin alıb sahibkamal yanından,
Küllü-işin mərifətin kanından,

Bəzm içində mən fəğana gəlmişəm.

Nə yatıbsan ləhaf bəstər içində

Nə yatıbsan ləhaf bəstər içində,
Bimarmısan, nədir bəs halın sənin?
Eşqin mərazinin mən təbibiyəm
Bəyan eylə mənə əhvalın sənin.
İsmi-şerifiniz dada yetişsin,
Mətləb alıb hər murada yetişsin.
Xaliq özü bir imdada yetişsin.
Hifzində saxlasın zavalın sənin.
Bar ilahım gülzarına qıymasın,
Xəstə olan bimarına qıymasın,
Şirin-şirin göftarına qıymasın,
Bağışlasın qaşi-hilalın sənin.
Bir məsəldir: Bağban olan bar çəkər,
Əndəlibin həm meyli gülzar çəkər,
Allahına bəndə ahü zar çəkər,
Qəm çəkmə, kamildir kamalın sənin.
Mən Pəriyəm, eşqə zaram neyləyim,
Dərdi-dildən xəbərdaram, neyləyim,
Burdan ora intizaram, neyləyim,
Şəfalansın nuri-vüsalın sənin.

OYNAŞIR

Katiblərin şahı dəftər içində
Qələm ilə nazik əllər oynadır.
Fitnəli, fellisən, nazü-qəmzəli,
Dəhanında şirin dillər oynadır.
Eşqinin əlindən gedərəm bada,
Dərdim olur gündən-günə ziyada,
Şivəyi-rəftarın düşəndə yada

Bağrımın başında millər oynadır.
Dad elərim, haray naşı əlindən,
Yandı cigər eşq ataşı əlindən,
Mən nə deyim gözüm yaşı əlindən,
Üzüşür sonalar, göllər oynadır.
Adam var dolanır məkrin içində,
Adam var dolanır zikrin içində,
Sənin kamalında, fikrin içində
Əcaib-qəraib hallar oynadır.
Pəriyəm, xəlq ara olmuşam bacı,
Kimsənin kimsəyə yox ehtiyacı,
Bəlxü Buxaranın, Hindin xəracı
Zənəxdanda siyəh xallar oynadır.

Zalım Şəcər dad əlindən

Zalım Şəcər dad əlindən,
Sən ha nahaq qan eylədin.
Zülm ilə könlüm şəhrini,
Gör necə viran eylədin.
Saymadın sultanı, xanı,
Eyləyibsən nahaq qanı,
Badam kimi novcavanı,
Yer ilə yeksan eylədin.
Necə qıydın gülzarına,
Pünhan keçən iqrarına,
Saldın yollar kənarına,
Dörd yanı al qan eylədin?
Pərinin dərdi tüğyandı,
Sakin yeri Maralyandı,
Gülüm qönçəsində yandı,
Bülbüllər əfqan eylədi.

Çanaqçı mülkündən səfər elədik

Çanaqçı mülkündən səfər elədik,
Mənə qənim oldu yollar, ağlaram.
Şəcər gəldi, urdu, şikar eylədi,
Tökər didələrim sellər, ağlaram.
Nagahandan böylə düşdüm dərdə mən,
Necə çəkim eşq üzünə pərdə mən?
Gözü yaşlı gəldim Tağavərdə mən,
Pərişan olubdur tellər, ağlaram.
Bir şahandaz şahbarım gedibdir,
Kəsilibdir ixtiyarım, gedibdir.
Köksü dağlı bir tavarım gedibdir,
Quruyub lal olub dillər, ağlaram.
Bir Pəri dil aramında qan ağlar,
Çəkilib sinəmə dügünlü dağlar,
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Saralıb-sovulub güllər, ağlaram.

Gözlərin

Hər nə ki danışsan əfsanəyəndir,
Batacaqdır məkri-qanə gözlərin.
Sən mənə rəqibsən, həmi naməhrəm,
Sataşmasın zənəxdanə gözlərin.
Təbib olan, yarə bağlamaq ilə,
Eşq oduna cigər bağlamaq ilə,
Kim vayə çatıbdır ağlamag ilə,
Bicay yerdə doydu cana gözlərin.
Eşqin məstliyindən ayıl deyiləm,
Hər nə ki danışsan, qayıd deyiləm,
Leyli sifət, sənə mayıl deyiləm,
Məcnun kimi, nə divanə gözlərin.

Ədəbi bədii gecə

Kitabxanada Aşıq Pərinin 205 illik yubileyi ilə əlaqədar **ədəbi-bədii gecə** də keçirmək olar. Ədəbi-bədii gecənin keçirilməsi aşığın həyat və yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmağa imkan verir, oxucularda Aşıq Pəri qoşmalarına, tənqidi-satirik şeirlərinə, deyişmələrinə maraq oyadır. Gecəyə tanınmış yazıçı-publisist Aşıq Pərinin həyat və yaradıcılığı ilə çox yaxından tanış olan Əlisahib Əroğulu, şifahi ədəbiyyatımızın ən yaxşı nəşirlərindən olan Hümmət Əlizadəni, “Aşıq Pəri” məclisinin bir qrup tanınmış aşıqlarını dəvət etmək olar. Ədəbi-bədii gecənin ssenarisini təqdim edirik. İlk öncə tədbir iştirakçılarına Aşıq Pəridən bəhs edən çarxlı video slayd təqdim olunur. Tədbir keçirilən zalın divarlarına Aşıq Pəri haqqında söylənmiş sitatlar, qoşmalarından bəhs edən rəsm əsərləri, Aşıq Pərinin şəkilləri vurulur.

(Aşıq musiqisinin sədaları altında aparıcılar səhnəyə daxil olurlar.)

I Aparıcı: Salam hörmətli qonaqlar, əziz dostlar. Sizləri tədbirimizdə xoş gördük. Sözümlün-söhbətimizin mövzusu Azərbaycan aşıqlarının nənəsi Maralyanlı Pəridi. Çalışacağıq ki, çatdığımız bu ocağın şöləsindən, şövkündən hərənizə bir pay düşsün. Bildiyimiz kimi bu il Azərbaycan mədəniyyətində və ictimai həyatında dərin izlər qoymuş, sənət və ədəbiyyat aləmində Azərbaycanın klassik ənənələrindən bəhrələnmiş, bunları öz poeziyasında uğurla davam etdirmiş, Aşıq Pərinin 205 illik yubileyi qeyd olunur.

II Aparıcı: Aşıq Pəri Qarabağın ilk qadın şairi sayılır. O, lap gənc yaşlarından aşıq şeiri ilə maraqlanmağa başlayıb. İlk təhsilini doğulduğu Cəbrayıl bölgəsində alan Aşıq Pəri gözəl, ağıllı, istedadlı bir xanım olub. Onun yaradıcılığını araşdırınlr həm Azərbaycan, həm də Avropa şərqşünasları Aşıq Pərinə işvəli bir nəzərin kimi təqdim edərək bədahətən şeirlər deyən, azad ruhlu, həyatsevər bir qadın olduğunu yazıblar. Aşıq

Pəri nakam ömür sürmüş, çox böyük ustalıqla dövrünün kişi şairləri ilə deyişmişdir.

I Aparıcı: Şeir, sənət vurğunu Aşıq Pəri dünyagörüşünü zənginləşdirmək üçün Şuşaya getmiş və ömrünün axırınadək orada yaşamışdır. Aşıq Pəri Şuşaya gəldikdən sonra Qarabağın nəcib, sanballı adamları onunla maraqlanmış, bu ustadın məclisində olmağa cəhd göstərmişlər. Qarabağ ədəbi məclislərinin yaranması tarixi XIX əsrin birinci yarısında yaranmış, Aşıq Pərinin adı ilə adlandırılmışdır. Az müddət içərisində bütün Qarabağ camaatının hörmətini qazanan, müasirləri arasında xüsusi yer tutan Aşıq Pərinin şeir və deyişmələrində yer üzünün bəzəyi olan insan tərənnüm edilmişdir.

II Aparıcı: Aşıq Pəri yaradıcılığı dərya dibində yatmış inciye bənzər, axtardıqca tapılır... Aşıq Pəri ərəb-zəngi kimi poeziya aləmində, söz meydanında zəmanəsinin ən qüdrətli aşıq və şairləri ilə qoç kimi kəllə-kəlləyə döyüşmüş, həmişə də mənəvi zəfər çalmışdır. Onun şeirlərində ümumxalq ruhu, zəif şəkildə olsa da, müasirlik hissi nəzərə çarpır. Elə bu baxımdan da Aşıq Pəri poeziyasının ümumi ruhu həyat eşqinin qəm, möhnət üzərindəki qələbəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

I Aparıcı: Aşıq Pərinin ən məhsuldar yaradıcılıq dövrü XIX əsrin yarısına, el ədəbiyyatının ən güclü, ən təsirli çağlarına təsadüf edir. Aşıq Pəri ərəb, fars dillərini mükəmməl bilmiş, kiçik yaşlarından şeir qoşmağı, hazırcavablığı ilə dillərə düşmüşdür. İstedadlı şairə qızğın müşairələri ilə sadə xalq dilində yarım əsrə qədər yazıb-yaratmışdır, hicrandan, vüsaldan söz açan qəzəlxanlardan fərqli olaraq, Pəri elin ruhuna yatan deyişmələri ilə fərqlənmişdir.

II Aparıcı: Aşıq Pəri musiqi ahənginə uyğun, rəngarəng rədifli qoşmaları ilə yazılı ədəbiyyatda heca vəzninin qol-budaq atmasına şərait yaratmışdır. Onun böyük əsər təsiri bağışlayan deyişmələri yaradıcılıq rəqabəti doğurduğundan poeziyamızın zənginləşib inkişaf etməsində xüsusi rol oynamışdır.

I Aparıcı: Aşıq Pərinin Cəfərqulu xan Nəva, Mirzə Həsən, Məhəmməd bəy Aşıq, Abdulla Canızadə və başqaları ilə deyişmələri ədəbiyyat aləminə məlumdur. Bu deyişmələrin hamısında da Aşıq Pəri qalib özü olardı. Firidun bəy Köçərlinin tədqiqatlarından aydın olur ki, Pəri 25 yaşında Məhəmməd adlı bir mollayla ailə həyatı qurmuşdur. Lakin xoşbəxtlik ona nəsib olmamışdır. Aşıq Pərinin şeir yazması, poeziya məclisində iştirakı Molla Məhəmmədin xoşuna gəlmədiyindən danlağa məruz qalır. Çəkdiyi əzablardan xiffətlənən, dərđini ancaq şeirlərinə söyləyən Aşıq Pəri qoşmalarının birində deyirdi:

Molla qoymur qələm alım dəstimə,
Ərzi-halım bəyan edir, neyləyim?

II Aparıcı: Aşıq Pərinin yaradıcılığı zəngin olmuş, şifahi xalq ədəbiyyatının qoşma, tənqid, deyişmə, bayatı və s. janrlarında lirik şeirlər yazmışdır. Aşıq Pəri naşı bir aşıq deyildi, o, dövrünün kamal sahiblərindən mükəmməl dərslər almış, görüb-götürmüş, savadlı, təhsilli bir ziyalı idi.

Oxucu:

**Mürşidi-kamildən dərslərini aldım,
Can götürüb bu meydanə gəlmişəm.
Mürği-Səməndərin aşınasım,
Od tutuban yana-yana gəlmişəm.**

I Aparıcı: Aşıq Pəri qeyri adi istedadına görə dövrünün tanınmış aşıq və şairləri arasında böyük nüfuz qazanıb. Onun haqqında hələ XIX əsrdə Rusiyada və Avropada çap edilən məcmuələrdə məlumat verilirdi. Aşıq Pəri eyni zamanda cəsarətli, yeri gəldikdə danışmağı bacaran, yumşaq yumora malik, cəsarətli, çox həssas qadın olub. Ondan yadigar qalan şeirləri oxuduqda bu bədii irsin bütün notlarında Aşıq Pərinin obrazı boylanır:

Oxucu:

**Mən Pəriyəm, eşqə zarəm, neyləyim?
Dərdi-dildən xəbərdaram, neyləyim?**

II Aparıcı: Böyük ürəkli, şair duyğulu, sənət eşqli bir insanın, xüsusilə də zərif qadının ailədə başa düşülməməsi faciə idi. Çəkdiyi əzablar onun könlünü viran etmişdi. Bu ağır həyatın sahibi olan Aşiq Pəri zahirən deyib-gülsə də, içində şam kimi əriyirdi. Müasirləri xətrini çox istəyirdi. Aşiq Pərinin şeir məclislərində yeri başda idi. Pəri isə bütün bu dərdləri şeirlərində dilə gətirərək yaralı qəlbinə məlhəm çəkirdi.

Oxucu:

**Bir Pəri dil aramında qan ağlar,
Çəkilib sinəmə düğünlü dağlar,
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Sarılıb-sovulub güllər, ağlaram.**

I Aparıcı: Şuşanın tanınmış şairlərindən biri İbrahim Xəlil xanın nəvəsi, Nəva təxəllüsü ilə şeirlər yazan Cəfərqulu xanın Aşiq Pəri ilə müntəzəm deyişməsi haqqında məlumatlar çoxdur. Maraqlıdırki, bu deyişmələrin heç birində dövrünün əksər şairlərinə qalib gələn Cəfərqulu xan Aşiq Pərinə bağlaya bilməmişdir.

II Aparıcı:

Ötən əsrin sonlarına yaxın unudulmaz el sənətkarı Narınc Xatun Aşiq Pərinin xatirəsini yaşatmaq üçün respublika miqyasında fəaliyyət göstərən “Aşiq Pəri” məclisi yaratmışdır. Tanınmış heykəltaraş Xanlar Əhmədov tərəfindən Aşiq Pərinin gözoşayan, əzəmətli heykəli ucaldılmışdır. Hər dövrdə olduğu kimi o dövrdə də Pərinin anladıklarını anlayan, dərddən, kədərdən qovrulan, lakin əli bir yerə çatmayan, demək istədikləri ürəyində qalan, ah-nalələri göyə yüksələn qadınlar çox idi. Amma Pəri fərqləndi, irəli çıxdı, qadınların dünyəvi arzularını, istəklərini, kədərini, sevincini

lirik şeirləri ilə aləmə car etdi. Şam qədər qısa ömrünü bu amala həsr etdi. Aşıq Pəri həyatını, hisslərini şeirin ecazkar dili ilə əbədiləşdirmiş, ömrünün ömrünün şeirə dönmüş anlarını bizə yadigar qoyub getmişdir. İllər, qərinələr keçsə də, aşıq sənətinin gözəl Pərisi Qarabağın bir parçası kimi ruhumuzda, yaddaşımızda, tariximizdə yaşayacaq, onun zərif duyğuları zaman-zaman aşıq şeirini bəzəyəcək.

AŞIQ PƏRİNİN AZAD RUHU

205

ƏSƏRLƏRİ

Eylədin!: qəraylı // Azərbaycan aşıq şerindən seçmələr. 2 cildə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 274. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.159.

Ağlaram : qoşma // Azərbaycan aşıq şerindən seçmələr. 2 cildə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 274-275. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.159.

Sevdiyim : qoşma // Azərbaycan aşıq şerindən seçmələr. 2 cildə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 275. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.160.

Dilə sən : qoşma // Azərbaycan aşıq şerindən seçmələr. 2 cildə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 276-277. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.160.

Sənə : qoşma // Azərbaycan aşıq şerindən seçmələr. 2 cildə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 277. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.161.

Sənin : qoşma // Azərbaycan aşıq şerindən seçmələr. 2 cildə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 278-279. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.162.

HAQQINDA

KİTABLARDA

Latın qrafikası ilə

Aşıq Pəri // Köçərli F. Azərbaycan ədəbiyyatı. 2 cildə. I cild. – Bakı : Avrasiya Pres, 2005. – S. 311-313.

Əroğul Ə. Aşıq Pəri : həyatı, mühiti və sənəti. - Bakı : Şərq-Qərb, 2014. – 200 s.

DÖVRİ MƏTBUATDA

Latın qrafikası ilə

Bəşirli X. Çağdaş aşiq sənəti ilə bağlı düşüncələr // Ədəbiyyat qəzeti. - 2011. - 4 noyabr. - № 41. - S. 5-6.

Xəlilzadə F. Aşıq Pəri // Azərbaycan. – 2005. – 3 aprel.

Xəlilzadə F. Qarabağın ilk qadın şairi : aşiq Pəri // Mədəniyyət. - 2012. - 29 avqust. - № 61. - S. 13.

Xəlilzadə F. Qarabağın ilk qadın şairi : bu, Aşıq Pəri sayılır // Kəsp. - 2012. - 22-24 sentyabr. - № 389. - S. 19.

Vahid T. Aşıq Pərinin azad ruhu // Mədəniyyət. - 2012. - 20 yanvar. - № 4. - S. 14.

Kiril qrafikası ilə

İsaqızı S. Azərbaycanın qadın aşıqları // Mədəniyyət. – 1991. – 26 dekabr.

Məmmədov Ş. Mürği-Səməndərin Aşinası // Azərbaycan müəllimi. – 2001. – 8-14 mart.

Məmmədova İ. Qadın aşıqlarımızın yaradıcılığında təbiət mövzusu // Elm və həyat. – 1988. - № 5. – S. 28.

Məmmədova Ş. Aşiq Pəri və bəzi müasirləri // Azərbaycan müəllimi. – 1982. – 5 fevral.

Şükürov S. Aşiq Pəri : ədəbi irsimizdən // Bakı. – 1977. – 21 fevral.

Ülvi A. Könül sevgimiz göylər qədər safdır // Xalq qəzeti. – 1997. – 20 fevral.

Aşıq Pəri irsinə məhəbbətlə

(metodik vəsait)

**Kompyuter yığımı
və dizayn:**

Ruhiyyə Məmmədli

Ünvan: AZ-1022 Bakı şəh., S.Vurğun küç.88;

E-mail: childlibbaku@yahoo.com

URL: www.clb.az

F.Köçərli adına Respublika

Uşaq Kitabxanasında

çap olunmuşdur.

Sifariş:25

Çapa imzalanmışdır:05.04.2016

Tirajı:100

Pulsuz